

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այսօր 24րդ չրջանի բաժնորդագրին է 20 Փրանգ.
Համար 10 Փրանգ: Կարելի է նաև բաժ-
նորդությունը քանի մասի համար որ ուզուի, ամեն մեկ մաս-
ը 2 Փր. (Պարսկաստանի համար 1 Փր.) հաշուելով: Նամակ և
արգելագույնը հարկ է դրել այս հասցեով: M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԻՂՏԱՐԻ

Թիտ 2

1908 ՕԳՈՍՏՈՍ 12 ԴՆ

(Հ. Ց. Յուլի 30)

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրությունը, եթե հարկ համարի, համառոտելով և կամ
մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Գար-
ստուր չէ վերագործունել չհրատարակուած ձեռագիրները:
Ծանուցումներ կը զրկուեն հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Ծանուցում 1 միջակերտ 1 սանդիկով 1 լիտրով 2 սանդիկով:
Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la
Rédaction: Rue Beaumont, 9.

ԲԱՅՈՒԱԾ Ե
ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
“ԱՐՄԵՆԻԱ” Ի

ԻՂՏԱՐԵՇՐԱՆԻՆ
(1908 ՕԳՈՍՏՈՍ — 1909 ՅՈՒՆԻՍ)

Այսօր 24րդ տարեշրջանի բաժնոր-
դագրին է 20 Փրանգ (4 տուար
հինգ և 50 լիւր) ամեն տեղի համար,
որոնք առեալ Պարսկաստանը, ուր կը
տրուի կէս բաժնորդագրով, այսինքն
այսօր 24րդ տարեշրջանին համար 10
ֆրանգ բաժնորդագրով: Կարելի է
բաժնորդագրուիլ նաև քանի մասի
համար որ ուզուի, ամսական 2 Փրանգ
մէջդ = 75 կպի) հաշուելով, կամ
1 ֆրանգ Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն թէ անոնք որ
Արմենիայի Օժանդակ» արձանագրու-
ած են մեր հրատարակած Օժանդա-
կութեան Կանոնագրին համեմատ, ի-
րաւունք կոչուեան Արմենիա ստա-
նուի, քանի՜ անձի համար որ ուզեն,
իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ
գրուելով և կէս բաժնորդագրով, այ-
սինքն այսօր 24րդ չրջանին համար 10
ֆրանգով կամ ամսական 1 Փր.ով:
Կարելի է նաև Օժանդակի նշանակած
բաժնորդի հասցէին ուղղակի զրկել
թերթը, 12 1/2 Փր. (2 1/2 տլր.) բաժ-
նորդագրով:

Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներ
Մէնչեսթըր նահանգին մէջ բնակող-
ները զիրուքեան համար, կը նշանա-
նակենք «Արմենիայի Օժանդակ» ներէն
Յիար Մարգարէ Գէրգիսեանի հասցէն,
որին կարելի է գիտել թէ՛ բաժնոր-
դագրուելու և թէ՛ մեր հրատարա-
կած տետրակներ ու գիրքեր գիւրու-
թեամբ ստանալու համար: Ահա այդ
հասցէն.
M. G. Berberian
220, Front str.
WORCESTER Mass

Նոյնպէս նաև Եւրոպի, Նիւ Ճէրզի
նահանգներին մէջ և ստոնց մօտակայ
տեղեր գտնուողները կրնան գիտել
«Արմենիայի Օժանդակ» ներէն Տիար
Յիար Միղրադեանին որի հասցէն է
Dikran Mizrakjian
121 P. O. Box
WEST HOBOKEN N. J.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրական ազդ. — Վայրենական
բարքեր. — Անխիղճ շահագործում. —
Նամակ Ռուսիայէն (Ջաքարալա). — Ա-
զատութեան տօնն ի վաւեր. — Հայ
նահատակների փառաւորումը. — Ճան-
բորդների երթելու քաղաքական
թիւրքի մէջ. — Նախկին պատրիարք
Օրմանեանի դէմ անվայել ցոյց մը. —
Հայեր յԱնգլիա. — Հայեր ի Ռուսիա. —
Էջմիածնի կարողականական քննու-
թիւնը. — Թիֆլիսի Հայերի առաջնորդ
գերի տանելու մի փորձ. — Տեղական. —
Նուիրատուութիւններ Արմենիային. —
Անգլիական Իտալիայի կտակը. — «Շու-
րայի Իմամ» եւ Mechveret լրագիրնե-
րը. — Թիւրքիայի նոր նախարարութիւ-
նը. — Ծանուցումներ:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Այն անձեր որոնց ընթերցա-
րութեան և Արմենիայի պէս թերթ
մը քաջալերելու գգացման վրայ վըս-
տահելով սոյն 24րդ տարեշրջանի 1
թուէն սկսած ենք իրենց զրկել Արմե-
նիան, եթէ չեն ուզեր բաժնորդա-
գրուիլ և չուտով զրկել բաժնորդագրի
նը, կը խնդրենք որ գոնէ 3րդ թը-
ւէն սկսին մերժել (refuser) թերթին
ստացումը և պատուիրել բոստին որ
վերագործունէ մեզ: Բոստը ձեր-
պէս կը վերագործունէ այդպէս մեր
ժուելով չբացուած լրագիրները: Բայց
որովհետեւ բոստն այնչափ արագու-
թեամբ չընկր լրագիրները ձերպէս
իրենց խմբագրութիւնների վերա-
դարձունելու գործողութիւնը որչափ
կընէ բաժնորդներին ձեռքը հասցու-
նելու համար, մերժողներէն կը խըն-
դրենք միայն որ բարեհաճին անմի-
ջապէս քաղաքով մ'ալ մեզ իմացունել
որ ի դուր բոստի և այլ ծախքեր չը-
նենք, զրկելը շարունակելով: Աւելի
քաղաքավարական է թերթին ստա-
ցումը մերժել այժմէն քան թէ յետոյ
գտնուած լրագիրները վճարե-
լու:

ՎԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ԲԱՐԻԵՐ

Արմենիայի նախորդ թուով և «Դաս-
մը» վերնագրով հրատարակուած յօդ-
ւածէն տեղեկացան մեր ընթերցողներ
թէ Վեր. Հնչակեաններ (Ջալալական
հատուած), որբացեալ հրապարակա-
գիր Արմիլարեանը սպաննել տուող

կուսակցութեան պատկանողներ, զի
չեղան յանկարծ փողոցի մը մէջ յար-
ձակեր են Ուէսդ Հոփքընի բնակիչ
և Արմենիայի թղթակցող Տաճա-
տի վրայ և իրեն իրրե թէ դաս մը
ստուած լինելու համար ծեծեր են:
Արդէն մի քանի անգամ զգուշացու-
ցած են եղեր որ Հնչակեաններին
դէմ բան չգրէ Արմենիայի մէջ: Բայց
ճշմարտապէս գրելը կանգ չէ առած
սպառնալիքների առջև. այս արի
ու ազգանուէր երիտասարդը ճշ-
մարտութեան ու գրչի ազատութեան
սիրոյն համար նահատակուիլը յանձն
առնելով շարունակած է գրել:

Այդ հնչակեաններ որոնք աշխարհի
առջև անուանարկեցին հայ Յեղափո-
խութիւնը, դրամ ունեցող Հայերն
առաջադիւորէն խմբագրութեան և գրա-
դէտ ու իրենց հակակարծիք եղողնե-
րն ալ բռնութեամբ լռեցունելու
համար գործած սփռնելով, իրենց
այս անգամ գործադրած վայրենական
վարմունքին իրրե պատրուակ ներկա-
յացուցեր են Տաճատին Արմենիայի մէջ
գրած լինելը Արմիլարեանի սպաննողին
անունը, որ իրր մատնիչութիւն կու-
ղեն նշանակել:

Այդ, այդ մարդեր որ զիրենք յե-
ղափոխական անուանած են առանց
դեռ հասկցած լինելու «Եղափոխու-
թիւն» բառի նշանակութիւնն անգամ,
իրենց հակակարծիք եղողներին դրած-
ները հերքելու համար ալ նեղը մնա-
ցած ատեն կընեն կըսեն թէ մատնի-
չութիւն է այդ ըրածը. այդ կեր-
պով կրնան գոնէ գրգռել այն տղէտ
խուժանը որ դատելու անկարող, կար-
գացածը հասկնալու կամ նոյն իսկ
կարգալու անկարող (ինչպիսի մէկն է
եղեր Տաճատի վրայ յարձակող վայ-
րենին), խոշոր հնչող բառերէ միայն
կը զգածուի և անոր համեմատ կը
գործէ:

Բայց ինչ է մատնիչութիւնը: Այդ-
բառ մեր մէջ կը գործածուի ընդ-
հանրապէս դատաւանութիւն բառին
մօտիկ իմաստով մը և կը նշանակէ իր
պատկանած ազգի կամ ընկերութեան
պաշտպանութեան համար կազմուած
գաղտնի ծրագիրները կամ գաղտնի
խորհուրդներն որոնց մէջ ինք ալ
գտնուած է, անոր թշնամիին իմացու-
նել:

Արդ, Հնչակեաններ իրենց անձնու-
կան կամ խմբական շահեր պաշտպա-
նելու համար հարկ կը համարեն ըս-
պաննել իրենց համակարծիք չե-
ղող անուանի հայ հրապարակա-
գիր մը, բողոքովն պարզամիտ ու
տղէտ Հայ գիւղացի մը ձեռք ան-
ցունելով կը խարեն թէ Արմիլարեան
պաննելով մեծ ծառայութիւն մը մա-
տուցած կը լինի Հայ ազգին և ինք ալ
կը հերոսանայ Հայոց պատմութեան
մէջ: Սպաննողը կը ձերբակալուի, կը զ-
անուն մը կուտայ իրեն համար Պետ-
րոս Հիւսթենեան ըսելով, բայց կը
յայտնէ Հնչակեանների կողմէն զըր-
կուած լինելը՝ իրեն թելագործներին
անունները տալով և գործողութեան
մանրամասնութիւնները պատմելով,
ինք մահի կը դատապարտուի եղիպ-
տական դատարանէն, իր պատկեր
լրագիրների մէջ կը տպուի, Ամերի-
կայի մէջ կը ճանչցուի անոր իսկապէս
ո՞վ լինելը, հետեւապէս ամերիկեան
նոտիկանութիւնն ալ, եզրապտ սկանն
ալ կը գիտնան այդ դատապարտուա-
ծի բոն անունը, ատոնց համար ո՞չ
մի գաղտնիք չէ մնացած, մինակ տա-
րարնակ հայ ընթերցողներին համար
է գաղտնիքը, ասոնք են որ անձանթ
կը մնան սպաննողի բուն անունին և
օտարների գիտցած մանրամասնու-
թիւններին:

(Շարունակելի)

Մ. Փ.

ԱՆԽԻՂՃ ՇԱՀԱՅՈՐԾՈՒՄ

Ազատ մամուլ ունինք այժմ արտա-
սահմանի մէջ և մի տխուր համեմա-
տութեան կտարուիմ. մեր պոլսահայ
ճնշուած թերթերն(1) այնքան ան-
խնդհօրէն նստած չեն հասարակաց
կարծիքին վրայ, իրողութիւններն այն
աստիճան չեն խեղաթիւրեր որքան
մեր այս ազատ թերթերէն քանինե-
րը: Ճիշդ ինչպէս որ հայը երկրին
մէջ սյնքան անգթօրէն չկողոպտուի,
որչափ քաճախ արտասահմանի մէջ,
ամէն անկիւն որջացած հայ «սըմ-
սար»ներէ, «չանդաժիտներ» և քա-
նի մը յայտնի խմբագիրներէ: Չա-
փանիչ մըն է այս ցուցնող թէ ինչ:

(1) Այս յօդուած մեզ զրկուած ժամա-
նակ մամուլի ազատութիւն հրատարակ-
ւած չէր դեռ 4. Պոլսի մէջ: ԽՄԲ.

քան արժեքները գիտենք ազատութիւնը:

Այդ կարգի թերթերուն գոյութեան նպատակն է, կարծես, այլանշան կերպով ամեն ճշմարտութիւն, ապակառուցութեան մէջ խեղդել պարզապէս ազատ քննադատութիւնը ու ցել ժայթքել ամեն կողմի իսկապէս կրակը ծախի է տեսնել որ անձնական կռիւներու զարգանքով ամեն օր ատեն օրինակներ կ'ընտրուին, ու անդին յուռ, նահատակ ժողովուրդը չի' ցըն. ցուրի, չի' գողար անգամ մը. — «Ձեր ազատութիւնները ձեր մէջլուացէ՛ք, ա՛լ հերիք է, հանգիստ թողէ՛ք մեզ...»

Այս տպագրութիւնը ունեցալ, պատահաբար կարգաւոր «Երիտաւարդ Հայաստան»ի 1908 No. 46-50 հինգ թիւերը:

Նախապէս, յայտարարեմ որ ոչ մի ծանօթութիւն կամ յարաբերութիւն ունեցած եմ յիշուած թերթին կամ իր խմբագիրներուն հետ, և ո՛չ ալ կ'իսկապեմ ունենալ. ամէն անհատի սեփական ազատ քննադատութեան իրաւունքով միայն կը գրեմ:

Յիշուած թիւերուն մէջ «Համար մէք Դաշնակիցները կամ Ձայներ Գերեզմանից» հինգ խոշոր խմբագրականներ կան: Դրդապատճառը որպէս թէ քարիզի ծանօթ թիւերէն հայկական «քոնկրէ»ն է: Ամէն քիչ թէ շատ հասկացող մարդու համար՝ այդ «քոնկրէ»ին դէմ խօսուածները իբրեւ ծայրայեղ սահմանափակ մտածումներ միայն կարելի է չմեղադրել: Բայց այս յարձակումներուն պատճառը ոչ ազատութիւնն է և ոչ հակակարծիքը ըլլալը. ո՛չ, այդ վայնասունին, «Արմէնիա»ի, «Դաշնակցութեան» և «Ռազմիկ»ի հասցէին փողոցային այդ անլուր հայհոյանքներու նպատակը՝ անխոստովանելի յետին մտածութիւններ են, որք սակայն թոյնի պէս կը ծորան ամեն տողէն:

Անշուշտ ոչ ոք պիտի զիջանք պատասխանելու. բայց հասարակական հարց մը կ'սլո հոգ. հանրային սոսկալի խառնուրդ մ'է այս, երբ մեր մէջ ա՛յդ քան յառաջ կ'երթայ հայհոյանքներով և խեղաթիւրուած ճշմարտութիւններով սիւնակներ մրտնդու արհեստը...:

Ձգուանքով մը կանցնիմ միւս յօդուածներուն, լուրերուն, թերթի վա. յիւ մի բան գտնելու յուսով. ո՛վ ահ. քելի ամառութիւն. ամենուրեք հայհոյանք ու միշտ հայհոյանք, Դաշնակցութեան և ասոր անօր դէմ:

Սառնասիրտ դիտող մը անբնական ուղին կ'գտնէ. այդ մարդիկ իրենց դերին, արհեստին մէջն են, իրենց շահերուն վրայ Այդպիսի գողութիւն չունենելով կ'զգնին նշմարելու ցուցադրուիլ և հակառակ տարրեր գտնելով չահագործել:

Բայց միշտ հասարակութիւնն է որ կը չահագործուի և չարաչար կը տու. մէ:

Այնտաւորներու քրտինքին կա. թիւներով կ'ապրին այդ թերթերը. ու խորհիլ թէ գործարաններու խեղդող մթնոլորտին մէջ տուայտանքի

անհատնում ժամերէն վերջ, այդ դա. կադէմ, յուսաբեկ գլուխներ, երբ շարքուած մարմնով մի հանգստիկ խորը կը փնտռեն, իրենց «գարգ»ը. լուռ վրայ փռուած շուշ մ'առնելու և ինքնամոռացութեան ըղձանքէն իրենց կոշտացած, շղուռ ձեռներ կ'երկա. լինթերթերու «բարի լուր» մը, սիր. փիլիսոսք մը գտնելու, ահա այդ թերթեր, այդ քառասոյն սևութիւններ, հայհոյանքի, զրպարտութեան և ամբողջին գիտակցութիւնը մթաքնող խեղաթիւրած իրողութիւններու թոյնը կը ներարկեն այդ յոգնատանջմար. միներուն մէջ. նոյն աշխատաւորներու քրտինքին արդիւնքով... ո՛միր. Անդուն ո՛միրն է այս...:

Բոլոր խղճամիտ հրապարակագիրներու համար հրամայող պարտաւորութիւն մ'է ուղարկել անգիտակից հասարակութիւնը. մասնաւորապէս Ամբարկաչայ գիտակից ոյժերը պէտք է որ ա՛լ ազդու միջոցներու դիմեն, անգամ մը ժաքերու համար մամուլը և՛ բեմը և՛ միջավայրը բոլոր թունաւորող տարրերէն:

Անոնց է որ կուղղենք մեր թա. խանձագին կոչը:

ՆԱՄԱԿ ՌՈՒՍԻԱԿ

Ձաքաթալա, յունիս 29/12 յուլիս Գուցէ ամբողջ կովկասի հայաբնակ վայրերում մինչև օրս ապաստան գտած լինին շատ թէ քիչ թուով մեր տարաբաղդ Հայրենիքից գաղթած հայ եղբայրներն ու քոյրերը, բացի Ձաքաթալա գուռ հայաբնակ քաղաքից: Սո դարձացած էի այդ հանգամանքի վրայ, երբ 25 երկար տարիներ բացակայելուց յետոյ, վերջապէս 2-3 ամիս սրանից առաջ ժամանեցի իմ ծննդավայրը՝ քաղաքուած առողջութիւնս վերականգնելու համար:

Հարցուփորձ արի և տեսայ որ մեր սքանչելի քաղաքը դեռ ևս «Լեւոնաց երկիր» չէ դարձած դժբաղդ գաղթականների-անտուն ու անտէր արեւա կիցներին համար...:

Սե ահա՛ մի քանի օր առաջ երկու ֆուրգոնով տեղս ժամանեցին 20-25 հոգուց բաղկացած երկսեռ գաղթականներ: Ձարձացած մնացի: Մի քանիսը հիւանդ, մերկ բոլորովին, բոկոտն, նիհար, վտիտ կազմուածքով ու դէմքով, որ մարդու սիրտն ու հոգին է կսկծացընում. դիմեցին իսկոյն և եթ ամօթաբեր մօրացկանութեան...: Վասն զի մեր հարուստների քարացած սրտերը ի գութ չէին շարժում և ներկայիս էլ չեն շարժում նոցա մերկութիւնը ու քաղցածութիւնը տեսնելով. բաւական է որ իրենք ու իրենց ընտանիքները կուշտ են և մաքուր, վերջին «տարագով» հաղնուած...:

Գաղթականները ապաստան գտան Հայոց եկեղեցու շինութեան մէջ, ուր 1880-ական թւականներին տողերիս զըրուր իւր համաքաղաքացի տաղանդաւոր բանաստեղծ պ. Ալեքսանդր Մատուրեանի և այլոց հետ կը կարգար հայոց տղայոց դպրոցում...: Երանի՛ անցած քնացած օրերին:

Ա. ԲԵԼԼՈՒՌԻ-ԲԵԿԵԱՆ

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԵ Ի ՎՈՍՓՈՐ

Սոյն վերնագրին տակ Կ. Պոլսի «Բիւզանդիոն»ին մէջ հրատարակւած հետեւեալ թղթակցութիւնը կարտատպենք իբրեւնմոյշ, մեր ընթերցողներին գաղափար մը տալու համար

Թէ ինչպիսի խանդավառութիւն առաջ բերած է այնտեղ Սահմանադրական դրութեան հաստատումը, բուն իսկ տեղական լրագիրներին ներկարագրութեան համեմատ:

Անկարագրելի էր խանդավառութիւնը Վոսփորի գիւղերուն մէջ: Ջրօսական շոգենաւեր, եռանդուն ցուցարարներով լի, «Կեցցի» կայսրը. Կեցցի՛ Սահմանադրութիւն, Կեցցի՛ Ազատութիւն» վերտա. ռութիւնները կրող դրօշներով զարդարուն, Վոսփորէն դէպ ի վեր կ'ելլէին, նաւամատոյցներուն մօտէն անցնելով խանդավառ տղազակներով, որոց կ'աւաասիրանէր ծովագերբը խռնած Հայ, Թուրք, Յոյն, Եւրոպացի բազմութիւնը: Պայծառ գիւղի յոյն դպրոցին աշակերտներն ի գլուխ ունենալով իրենց վարժապետներն և գիւղին յոյն երեւելիները՝ թափօր կազմած, անցան Պայծառ գիւղի և Էմիրկէնի փողոցներէն նաւագարաններու առաջնորդութեամբ, Կեցցի՛ Ազատութիւն, Կեցցի՛ Սահմանադրութիւն աղաղակներով, և երբ Հայոց եկեղեցիին առջևէն կ'անցնէին, Հայերը նոյն ոճով պատասխանեցին: Կէս օրէն ետքը, Հայոց դպրոցին տարիական հանդէսն եղան նախագահութեամբ Տ. Գեորգ Մ. Վ. Ասլանեանի: Մանկապարտէզի փոքրիկները մարզանքներ բրին, Համիտիէ Մառնէ երգեցին, և հանդէսին վերջանալուն, ներկայք առաջնորդութեամբ Պայծառքէյի, Էմիրկէնի և Բուսէյի Հիսարի Հայ և Հայ բողոքական երիտասարդութեան, նուագարաններու ձայնակցութեամբ, թափօր կազմած դիմեցին դէպ ի վեր, Պայծառքէյի բարձունքը, և հոն, Յունաց Պատրիարքին և Մր. Բիթի տուններուն քով, Լրագրոյս Տնօրէնին ամառան համար բնակած տան առջև համախմբուելով, ցոյց մ'ըրին ի պատիւ Ազգային Մամուլ, «Կեցցի» Արժանաւոր մամուլը, Կեցցի՛ ճշմարտաբան մամուլը, Կեցցի՛ Հայր Գեղեան, Կեցցի՛ Հայ Մամուլ Հայրը՝ աղաղակներով և ուզեցին տեսնել նոյն ինքը խմբագիրը, որ տունը չէր, ու երբ գտան գայն Ֆրանսիայի Պաղի քրօսավայրին մէջ, ուսեր նուռ վրայ առած պտուղներով, ի պատիւ լրագրութեան խանդավառ աղաղակներով և սիրագրող ողջագրութեան: Յետոյ պարեցին, պարերն ամէն վայրկեան ընդմիջելով Կեցցի՛ Հայրենիք, Կեցցի՛ ԿԱՅՄՈՒՐ, Կեցցի՛ Սահմանադրութիւն, Կեցցի՛ Ազատութիւն աղաղակներով: Բատրի. լին մէջ, ուզեցնանն օսմանեան բարեկէսով կ'կատարէին ի պատիւ օրուան հայրենասիրական տօնին: Կալօրը վաղեցին Օսմ. դրօշն ի ձեռին, ու երբ Մառն Միլիդէն քալը կը գործադրուէր, «Կեցցի» Օսմանեան բանակ» աղաղակներով ողջունուեցաւ: Այս պահուն յունական թափօր մը, նուագարաններու առաջնորդութեամբ, 100ի չափ յոյն երիտասարդներու և երիտասարդուհիներու զոյգերէ կազմուած, այցելութեան եկաւ Հայ խումբին, որ որոտընդոտ ծափերով ողջունեց Յոյն եղբայրները: Ասոնք բոլորակ մը կազմեցին, և իրենց մէջէն մէկը բանախօսութիւն մ'ընելով թուրքերէն, Ուրախութիւն յայտնեց Ազատութեան և Սահմանադրութեան հռչակման համար, յայտարարեց թէ Հայի, Յոյնի և Թուրքի խորի չկայ ալեւս, քանի որ ամենքս նոյն նուիրական Հայրենիքին զաւակներն ենք, և վերջապէս Կեցցի՛ ԿԱՅՄՈՒՐ, Կեցցի՛ Սահմանադրութիւն աղաղակներով, Հայերը պատասխանեցին նոյն ոճով, Համիտիէ Մառնը խմբովին երգեցին Հայք և Յոյնք, և Հայ և Յոյն զոյգերը խառնուելով, պարեցին անկարագրելի խանդավառութեամբ: Գիւղին ոստիկանութեան Բօմի. սէրն եկաւ, և Կեցցի՛ Ազատութիւն, Կեցցի՛ Սահմանադրութիւն աղաղակներով ինքն ալ մասնակցեցաւ ուրախութեան ցոյցերուն: Հայ թափօրն ուր որ թուրք

թաղերէ անցաւ, Նալապըն վարաց, Նա. շապըն էրմէնիլը, Նալապըն Միլիդէն էրմէնեան աղաղակներով ողջունուեցաւ: Յոյցերը մինչև կէս գիւղը շարունակուեցան Ֆրանսիայի Պաղի բարձունքները, ուստից հարիւրաւոր Հայ, Թուրք և Յոյն կողմերէն արձագանգ կուտային մինչև Վոսփորին դիմացի գիւղերը: Թուրք բազէտ Բեազիմ պէյ կարգաց իրիկուս. յաւելուածը, որ Կայսեր դահլուստութիւնը կը յայտնէ ժողովրդային ուրախութեան և հաւատարմութեան ցոյցի համար, և բանախօսութիւն մ'ընելով հռչակեց թէ ա՛լ Թուրքի, Հայու և Յոյն խորի չկայ: Գիւղերուն մէջ բոլոր տունները բաց էին, քրէթէ ամէն տունէ դուռնակի, ջուրակի և երգերու ձայներ լսուէին, որոց կը խառնուէին փողոցներէ անցնող խումբերուն կեցցիները, Զիթ. ները, Նալապընները, Վիվաները, Հուր. րաները: Հայերը կ'երգէին Համիտիէ Մառնը, Տէր Կեցի, Ո՛ն ինք աճող, Մի. ծեռակ, Մայր Արաքսի, և Հայոյ Ազգային Սահմանադրութեան երգը, Արիք Հայկազունք, որք տարիներէ ի վելին լսուեւ Պոլսոյ մէջ, բմահաճ Ոստիկանութեան մը կողմէ արգելուած ըլլա. իր վիսաակար խօսքեր!!!: Առնալուս. քէօի և Օրթագիւղի բարձունքէն հա. զարաւոր բերաններէ արձակուած «Կեցցի՛ ՎԵՆՉ. ԿԱՅՄՈՒՐ. Կեցցի՛ Սահմանադրութիւն, Կեցցի՛ Ազատութիւն աղաղակներով կ'լսուէին մինչև Էրզրումի կայ. երակ. պալատէն: Բայց հոն ամէնէն հիւսնային ամէնէն խորազգեցիկն էր ժողովրդային թափօրին Պէշիկթաշի նաւամատոյց. մինչև Երզրում արձակած անհուն աղաղակ, Ուրիանոսին կոչակներուն նման խորունկէն եկող լեցուն ձայն մը, որ Օսմանեան ժողովրդոց սիրտն ուղղալի հա. զորդակցութեան մէջ կը դնէր ՎԵՆՉ. ԿԱՅՄՈՒՐ սրտին հետ:

Թուրքերուն մէջ, ամէնէն աւելի խան. դավառ են Մակեդոնացի թուրքերը, որոց մէջ մէնէն զա. դ. սցեալ են երբեմն Խորաշիլի կ'օը թողլով իսլամութիւնը ղուեած, բայց հրէական սրամտութիւնը գաղափարներու նորութիւնն ու գործունէութիւնը պահած Սելանիկիները: Արդէն շատ մը թուրք աքսորեալներ փախստականներ երէկուցնէ ի վեր Պոլս կ'դառնան: Բայց խանդավառութիւնը ընդհանուր է: Նրաւայեցեք որ Բուր. դերն անգամ Կեցցի՛ Ազատութիւն, Կեցցի՛ Սահմանադրութիւն կ'աւոռան:

Օղն երէկ հիւսնախօսէն դեղեցիկ է. պայծառ բայց ոչ հեղձուցիչ, և մինչև իրիկուն այդպիսի առողջ քամի մը փչեց ուրիշ բան ըլլալու չէր բայց եթէ քաղ. քաղական Ազատութեան կենսաւէտ շունչը:

ՅԼՍ. 14.

ՎՈՍՓՈՐ

ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐԻ ՓԱՌԱՌՈՐՈՒՄ

Կ. Պոլսի հայ թերթերի միաձայն առաջարկին համեմատ, որի սկզբնաւորութիւնն ըրած էր «Բիւզանդի. ն»ի խմբագրապետ Տ. Բիւզանդի. չեան, Վարդավառի Մեռնոյցի տնի. օրը (յլս. 21/3 օգոստ. բլ.) Բէթմի. Շիշլի և Պալլադի գերեզմանատուն. ներին մէջ հանդէսներ կատարուեցա. ի յիշատակ մեր այն դժբաղդ աղթ. կիցներին որոնք 1895ի կոտորածի մի. ջոցին նահատակուեցան Կ. Պոլսի մէ. և որոնց մէկ մասին յօշոտուած մար. միները ոստիկանութեան կողմէն ծա. վը թափուած և մէկ մասին ալ մի. չեալ գերեզմանատուններն ամփոփ. ւած են:

Marseille. — Imprimerie du Midi